

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

O pašnikih.

Pašnike imenujemo vse tiste prostore, na katerih ničesar ne pridelujemo, ampak samo našo živino pasemo. Navadno se za pašnike vsi oni prostori ali travniki rabijo, kateri so slabo zaraščeni in na katerih ne zraste toliko trave, da bi jo bilo vredno pokositi in pa tudi niso zaradi svojih krajnih razmer za drugo obdelovanje pripravljeni. Oni ležijo po različnih krajih: na ravninah, po bregih ali celo na visokih hribih, so dobre, rodovitne pa tudi slabe zemlje. Dobro je pašnike preorati, ker tako veliko več dohodkov donajajo, ali ker jih neobhodno potrebujemo, zatoraj bodo gotovo na dalje še kakor pašniki v planinskih deželah in pa tudi v ravninah ostali — neobhodno potrebni in zdatna podpora so namreč za vspešno živinorejo.

Premokre pašnike moramo posušiti, to je, po napravljenih jarkih toliko vode odpeljati, kolikor jo je preveč in vse to zato, da ne raste sama kislava trava, katero živina nerada žre, in po kateri zdatno ne debeli. Nasprotno pa opešanjem pašniku tudi moramo z gnojem in napeljivo vodo pomagati; dasiravno dobivajo nekoliko gnoja od paseče se živine, vendar je dobro

če pašniku privoščimo tudi nekoliko pepela, mavca, komposta, z vodo mešane gnojnice, apna, zmletih kosti, in da tudi pastirji živinski gnoj enakomerno po pašniku razgrnejo, ker ga na kupu pustiti ni dobro; z druge strani pa naj se tudi, če je le mogoče, napeljuje zgodaj v spomladi, pred ko se namreč paša prične, voda na pašnike in moramo tudi iz taistih vse odstraniti, kar vspešno rast trave ovira; moramo namreč germovje in trnje uničiti ali izkrciti, vse krtine in holmce poravnati, jame zasipati; plevelne rastline, katerih živina ne ljubi, zatreti, kamenje pobrati in odpraviti, borne in slabo zaraščene pred zimo prekopati, da jih mraz dobro prešine, ter v zgodnji spomladi znova z različnim za travnik najsposobnejšim travnim semenom, postavim z angleško ljuliko, latovko, pahovko, medeno travo, ovčjim repom, biberne-lico, belo in rudečo deteljico, hmeljno lucerno, kakor tudi z ovsom, koruzo, krompirjem i. t. d. obsejati oziroma posaditi, dasiravno zgubimo v taisti spomladi pašo, ali v prihodnji jeseni že zraste trava za košnjo in še celo drugo leto bomo dobili dobre pašnike, na katerih ne bode živina stradala posebno če k rasti trave z rečenimi vrstami gnoja pripomoremo.

Podlistek.

O napovedovanju vremena.

(Spisal za „Dolenjske Novice“ Ferd. Seidl.)

(Konec.)

Ljudje sicer zmajevajo z glavo, kako bi na Dunaji mogli vedeti, kakošno vreme da bo pri nas; ali kjerkoli so poskusili, prepričali so se, da Dunajski napovedovalci večidel zadenejo. Posebno v severni Ameriki uživajo take napovedi vso čast. Tam vsaki dan v vsako vas pride po telegrafu napoved, in ljudje ne gredo na polje če se jim ne oznanja dobro vreme. Zlasti imenitno je pa mornarjem vedeti, če jim preti nevihta, ako se spuste na morje. — To se dandanes povsod ob morji naznanja, kjer barke ostajajo. Za vremenske napovedi izdajo v severni Ameriki na leto več ko poldrugi milijon goldinarjev. — O Amerikancih

pa vemo, da ne izdajajo denarja, ako niso prepričani, da jim koristi.

V Avstriji ne morejo toliko za tisti namen potrošiti, tudi ko bi zelo koristno bilo — ker denarja ni. Zato pa na Dunaji ne napovedujejo vreme za vsak kraj posebej, ampak povedó le, kakošno bo vreme za primer na Kranjskem, spodnjem Štajerskem in Koroškem sploh. Večkrat je vreme po vseh teh slovenskih krajih enako, večkrat pa tudi ne, takrat pa to povedó. Kjer si toraj telegrafne napovedi naroče, mora jih prav za prav dobiti tak mož v roke, katerega so bukve in lastna izkušnja podučile, da more natančneje odločiti, kako se bo obrnilo. Treba mu je v ta namen ozirati se na nebo in oblake, opazovati mora termometer in barometer in vedeti mora od kod prihajajo vetrovi. Tudi dve posebni pripravi, ki jih imenujejo spektroskop in psihrometer, ste važni.

Ni dobro zgodaj spomladi pričeti po pašnikih pasti in živino po celem pašniku preganjati, ampak jih moramo z živimi mejami v dele razdeliti, ker s tem dosežemo, da živino enkrat naženemo na ta kos, drugikrat zopet na drugega, in tako z onim vrtenjem in izpremenbam na počinjenem prostoru zopet veliko dobro travo za pašo dobimo. Tudi moramo v živo mejo nekoliko visokih gozdnih, boljše pa še storimo, če sadonosnih dreves redko zasadimo, da bode živina pod njimi dobivala v hudi vročini potrebno senco, v nevihti in dežju pa zaželeno zavetje, za kateri slučaj pa še je vendar boljše, če se naredi hlev, kamor se živina v vihnem vremenu steka. Na suhih pašnikih je drevje zavoljo vlage, katero izhlapije še zelo koristno in pospešuje rast trave. O vrednosti in dohodku pašnikov so pa mnenja zelo različna; nekteri vrednost pašnika sodijo tako, da so pašniki prve vrste oni, kateri davajo štirideset stotov kerme na en oral, slabi pa oni, na katerih štiri do šest stotov kerme na enem oralu zraste. Tudi razvrstujemo pašnike po njih dobroti v več podvrst, postavim pašnik za krave, pašnik za ovce, pašnik za svinje, pašnik za pitano živino i. t. d. Za krave so dobri, za svinje močvirni, za ovce revni suhi, za opitanje živine pa jako rodovitni, navadno ob rekah in potokih ležeči travniki najboljše prikladni.

Gospodarstvo imenujemo vsako pravilno človeško djanje, s katerim našim duševnim in telesnim potrebščinam zadostujemo; zatoraj mora vsaki pravi gospodar dobro vedeti, da se sploh gospodarstvo le z mnogo klajo ter tudi z dobrimi pašniki vzdigne in zboljša; zakaj, kjer je mnogo kerme, zamore se mnogo živine rediti; kjer je mnogo dobro rejene živine, tam je mnogo dobrega gnoja, tam je gospodarstvu prvi steber

postavljen, ker gnoj je vir vsega gospodarstva. Zadovoljni zamorejo biti tedaj ljudje v krajih, kjer imajo zraven dobrih travnikov tudi dobre pašnike; kjer živina na pašnikih, posebno v letnem času, ko zaradi hude vročine v hlevu stati ne zamore, še vendar le dobre jedi najde, dasiravno po nasvetu umnih gospodarjev več dobička imamo, če je živina v hlevih, in da se tudi bolj redi, kakor pa če po pašnikih hodi, gnoj brez posebne koristi troši in še morebiti večkrat strada; zatoraj svetujejo taisti, če je samo mogoče, na primer rodovitni zemlji z ugodnim podnebjem, ob bregu i. t. d., da pašnike v travnike, njive, sadunosnike, vinograde, ali na preveč odsolnčnem kraju tudi v gozde spreobrnemo, na primer mecesen, jelko, črnika bor, smreko i. t. d. zasadimo. Visoki hribi in planine, kamor se v poletnem času živina na pašo goni, pa niso za drugo rabo, ker podnebje in merzla sapa tega ne dopušča, zatoraj bodo vedno pašniki ostali morali.

Anton Kupljen.

Za poduk vsem Dolenjcem.

(Dalje.)

V kmetijstvu izšolani gospodarji bi po mojih mislih z vso resnobo poprijeli se poljedeljstva, le še božjega blagoslova je treba — in boljše bi se kmalu čutili.

Dokler ne bodo imeli ljudje djanskega poduka o kmetijstvu, bodo vedno pri starem ostali. Tudi teh knjig, ki jih je že izdala družba sv. Mohora o raznih predmetih kmetijstva, ne morejo prav rabiti — črka je mrtva brez djanskega poduka.

Ne rečem, da ne znajo nekateri, vsi pa le ne. Časi so taki, da je treba zemljo posiliti, naj več rodi, kakor navadno za to, ker zdaj je

Slednja določi, je-li bo čez noč mraz ali ne. — Takega pa ni, ki bi vselej na tanko zadel, in ki bi nikoli napake ne napravil, ker smo vsi zmotljivi ljudje. Eno in drugo na kar se opira, predrugači se lahko iznenadno, in mali razločki v barometru na pr. morajo že velike razlike v vremenu napraviti, na drugi strani pa tudi precejšnji razločki ostanejo brez nasledkov. Posebno previdnost zahteva barometer. Sploh se sicer misli, da bo dež, kedar živo srebro v njem upada, in da se bo zjasnilo, kedar se dviga. Ali to dostikrat ni res. — Še manj se da sklepati, da bo več dežja čem bolj barometer upada. Štirinajstletna opazovanja v Novem mestu učé, da je v maji barometer sploh nižji kakor v aprilu, in res pada maja meseca več dežja, kakor aprila, v juniji pa stoji živo srebro mnogo više, in tedaj pade mnogo več dežja! Na drugi strani je barometer

prav imenitna priprava onim, ki izvedo kako visoko stoji živo srebro ne le v domačem kraju, ampak po mnogih mestih. To pa je le Dunajskim vremenoznancem mogoče, ki to vsaki dan po telegrafu zvedó.

Bolj zanesljivo je nebo — pa tudi ne vselej. Ako na primer pridejo od one strani kjer solnce zahaja tisti drobni oblaki, ki se razprezajo po nebu, kakor pajčevina, takrat se mora pač z veliko gotovostjo reči, da bo v 24 urah dež. Tudi je večkrat dež, če drugi oblaki od one strani prihajajo. Kedor hoče vreme na dalje časa verjetno napovedovati, mora biti na kraju, kjer se mnogo neba razgleda, in se dohajajoči oblaki že od daleč vidijo. Tista naloga je mnogo teži, ako oblake opazimo še le, kedar so skoro že nad glavo, kakor na primer v Krškem, kjer ste najvažnejši strani — zahodnja in vzhodnja — zakriti, in

več „ust“ in zob kakor nekda. To bi se doseglo pa le z umnim, okolščinam kraju primer-
nim obdelovanjem zemljišč. Kmetovalcu je treba
poznati „elemente“ (snovne prvine) s katerimi
je v najbližnji žlahti, s katerimi ima opraviti,
kakor so: zrak, voda, gorkota, svetloba i. t. d.
Znanje tega noben stan toliko ne potrebuje,
kakor poljedelec. Na tem je veliko; veš li, kako
vpliva ta ali oni element na polje, vinograde itd.?

Zoper ta „element“ se moraš večkrat voj-
skovati, pogostokrat jih pa s trudom iskati
(p. vodo); ljudem se velikokrat škoda godi, ker
so pozabili ali zamudili o pravem času in ob
ugodnem vremenu kopati v vinogradih, kositi
po travnikih in senožetih.

Res je, Bog je gospodar vsega, ako on
rasti ne dá, zastonj seješ, sadiš in prilivaš; ali
ravno ta modri gospodar je dal človeku pamet,
ne le za to, da jo ima, ampak veliko več zato,
da jo rabi: kdor tega ne stori, je leni evan-
gelski hlapec, ki je talent zakopal; slabo rabiti
dušne in telesne moči se pravi Bogu nehvaležen
biti. Sploh se sme reči, da ljudje premalo ra-
bijo svoje dušne in telesne moči Bogu v čast,
sebi v prid in bližnjemu v korist.

Tudi srednje moči veliko storé — na dobri
volji in pridnosti je vse. Naš Zveličar je pač
bil prijatelj — človeštva; posebno veliko pri-
liko je jemal iz poljedeljskega življenja, z njimi
je pojasnjeval svoj nauk, in mikavnega delal;
tako zamorejo po njegovem zgledu posebno učitelji
mladine s kmetičem pogovarjati se o
poljedeljstvu, živinoreji, sadjereji i. t. d. — V
spomladi pa z žago v roki in z drugo cepilno
robo obhoditi vrte, pašnike in drevje žlahtniti,
zraven pa povabiti šolarje in sosede.

V tej reči tudi duhovnik lahko veliko stori.
Ne sramuj se tega dela! Sv. Frančišek Xaver

kjer ni mogoče razznati vladajočega vetra. Zelo
teško je povedati, jeli bo nevihta ali pa netrajen,
prehoden dež v domačem kraju, ali le v bližnji
soseski.

Sploh se s pomočjo dunajskih vremenskih na-
povedij zadene v sto dnevih 85krat, včasih več,
včasih manj. Več dandanes ni mogoče doseči; in
razumni ljudje so s tem zadovoljni. Na Nemškem
in po nekd v Avstriji so kmetijske družbe pre-
vzele oskrbljevanje telegrafnih vremenskih poročil
— in to je najboljši dokaz, da je nova uprava
tudi kmetovalcu na korist. Pač se dobé ravno
med kmetovalci stari izkušeni možjé, ki mnogokrat
glede bodočega vremena resnico pogodijo, ali teh
ni veliko. Trdneji zaupanje pa zaslužijo oni, ki
svoje izreke ne stavijo le na temeljito izkušnjo,
nego poznajo tudi neprimerno razširjeno obzorje.

uči: Kristjana ne bodi nobene reči sram, kakor
le greha. Ko bi se to ponavljalo leto za letom,
gotovo bi bil vspeh velikansk.

Njega dni so se pečali s poljedeljstvom
in živinorejo kralji in drugi imenitni gospodje;
sinovi in hčere njihove pasli so čede, to je bilo
častno opravilo. Rimski kralj Numa Pompilius
(kakih 700 let pred Kristusom) je Rimljanom
prav toplo priporočal ljubezen do poljedeljstva.
Pri neki priliki so si Rimljani moža Cincinata
od pluga poklicali, da naj jim zapoveduje in
jih na vojsko pelje. Po končani vojski mož zo-
pet prime za plug. (L. 358 po Kristusu.)

(Konec prih.)

Kaj je novega po avstrijskem cesarstvu?

Skozi **Ljubljano** peljala se je cesaričina Šte-
fanija z malo nadvojvodinjo Elizabeto 24. pr. m.
zvečer. Na kolodvoru zbralo se je veliko ljudstva,
posebno gospá in gospodičin. Mudila se je samo
12 minut potem se je odpeljala zopet dalje proti
Trstu, kjer ostane nekaj časa v gradu „Miramare“,
v katerem je bil cesar Maksimilijan.

Slovenci iz Kranjske, Koroške, Štajerske,
Istre in Hrovaške peljali so se v zlato Prago,
obiskat Čehe. Sprejeli so jih povsodi velikansko
in vsem bo gotovo ostalo to v vednem spominu. —
Slovenci pa so si tudi sedaj ustanovili društvo
ss. Cirila in Metoda, katerega namen je podpirati
slovenske šole in učence. Res, zadnji čas je bilo
že to, kajti drugače bi naši nasprotniki nam pov-
sodi vtlačili svojo robo. — V Šent-Vidu nad Ljub-
ljano obhajali bodo ta mesec 800 letnico domače
fare. Za to slovesnost delajo se že velike priprave.

Na **Koroškem** v Celovcu zbrali so se od-
lični možje raznih uradov, da se posvetujejo, kako
narediti, da bi žganjepitju konec storili. Iz vseh
okrajev Koroške je slišati, kako strašno je že ta
bolezen vkoreninena. Celo otroci, ki pridejo v šolo,
prinesó seboj flašico z šnopsem, to je njihov za-
juterk. — Ta mesec vršile se bodo tudi velike
vojaške vaje, katere si bodo ogledali sami svitli
cesar.

Na **Štajerskem** v Gradcu so zidarski po-
močniki popustili delo, zaradi dolgega dela in
male plače.

V **Trstu** praznovali so rojstveni dan našega
svitlega cesarja z veselico, pri katerej ako tudi
je bilo slabo vreme ter bliskalo in grmelo, so bili
navzoči vsi veliki uradniki, edino mestni župan se
je zbal slabega vremena. Morebiti se je bal za-
meriti Lahom, ali kali?

V **Kromerizu** na Moravskem sešla sta se
naš svitli cesar in ruski, spremljana od svojih
ministrov. Vsega sveta so bile obrnjene oči sedaj

tja; vsak časopis bi rad vedel kaj in kako! A nihče pravo ne vé. Le to je istina, da je naše cesarstvo še bolj prijateljsko z ruskim, in da se ohrani mir.

Iz **Bosne** podalo se bode blizo 200 podanikov, da se pokloni našemu cesarju in obljubi zvestobo; prosili pa bodo tudi presvitlega cesarja naj Bosno in Hercegovino vzprejme za vedno pod svojega orla.

Kaj je novega po širokem svetu?

Laški državljani so kaj hudi na ministra zunanjih zadev, ker je storil, da so se laški vojaki odposlali v vročo Afriko zemlje si pridobiti; a pri tem pa ginejo, da je groza; veliko jih je že stala ta odposlatev in naposled bodo morali še vse pustiti ter domu iti. Milijone in pa vojake bodo zastonj darovali.

Ni je morebiti dežele pod solncem, ki bi v dveh letih morala toliko pretrpeti in prestati, ko uboga **Španjska**. Kar so grozovite povodnji pustile, pokončal jim je preteklo leto potres; in kar je še temu ostalo, požrle so kobilice, sedaj pa mori ljudi strašna kolera, da človeku srce pretresa. Samó v enem tednu je zbolelo 25.130 ljudi za kolero, umrlo pa 7926. — A nesreč pa še ni zadosti za ubogo Španijo. Sedaj zadela jih je še druga nesreča, namreč, da je državi pošel denar, zaradi vseh teh strašnih nesreč. Vendar so še ponosni Španjci na svojo čast; zbralo se jih je blizo 15.000 ljudi ter zahtevalo, da naj se Nemcem pot pokaže iz naselbin, katere se hoče ona polastiti.

Uboga **Afrika** sedaj res veliko trpi, vsaka ptuja država jo hoče kos dobiti. — Nemci odposlali so mnogo ladij in bark tja, da si pridobé nekaj naselbin. A nesrečni Španjci jim pa tega ne dopusté, ker so oni bili prvi, ki so te naselbine že imeli. Ne vé se še, ali jim bo nemški kancelar to pustil ali ne, njemu pravijo, da je železen mož, in da se mu mora vse pokoriti.

Angleži so res pravi kramarji; kodar slutijo, da je kaj za dobiti, jim je dobro; a vendar so se zadnji čas opeharili. Ni se jim posrečilo utrditi Egipta, in zato, ker še le zdaj sprevidijo, da ne gré, odposlali so k **Turku** nasvet, naj **Turčija** prevzame red in odgovornost čez deželo Faraonov. Pa **Turčija** ni nič kaj pri volji. Ona pravi, ako storim to, bo moje, za družega pa nečem krompirja pobirati iz žrjavice.

Francozi bodo imeli nove volitve za državni zbor. Kako bo kaj potem, se ne vé. Do sedaj so imeli slabo; odkar so naredili postavo, da se lahko loči mož od žene in nasprotno, zgodilo se je že mnogo, kar škoduje sveti veri in državi. A to je le edini uzrok, ker ljudstvo voli take poslance, brezvernike? — Sedaj razsaja tudi kolera, katera se vedno bolj širi.

Gospodarske stvari.

Poduk našemu kmetu.

**** Napreduj in uči se!** „Kakor so delali moj oče, ki so bili imovit in pameten mož, tako hočem delati tudi jaz.“ Tako čujemo izgovarjati se kmeta, kadar se mu kaj novega v kmetijstvu in gospodarstvu priporoča. Ne misli, dragi moj, da ti gospodje, knjige, novine, kaj novega le samo za kratek čas priporočajo. Da se knjige, novine spisujejo, to prizadeva dotičnim pisateljem mnogo truda, pa oni ti v njih dobrih svetov ponujajo le iz ljubezni do tebe in do splošne domovine. Ti rojaki bi naposled pustili, da bi ti po starem svoje polje, svoj vinograd obdelaval, ako bi še stari časi bili, ako bi še veljale stare navade in šege, stare noše in stari nizki davki. Ali na svetu se je vse izpremenilo, vse podražilo, davke so povišali, zavoljo tega se ti pa svetuje, da tudi svoje gospodarstvo tako prenarediš, da bi ti večji dobiček prinašalo, da bi z njim lažje zadostoval dandanašnjim terjatvam. Zavoljo tega premišljaj najprej sam, kako bi si svoje dohodke na pošten način pomnožil, in opazuj tudi drugod, pri sosedu, pri umnih kmetovalcih, pri glasovitih gospodarjih, kako kmetujejo in gospodarijo. Hodi tudi poslušat v kmetijske zборе ali v šolo, kjer se o kmetijstvu predava. Čitaj kmetijske bukve in kmetijske novine, posebno „Dolenjske Novice“, v katerih za majhen denar velike kupe dobrih naukov dobiš.

**** Ker mnogo naših častitih čitateljev ne vé,** kako se zalepijo po kaki naključbi pretrgani bankovci jim naznanimo sledeče: Sedanji bankovci, kateri imajo na obeh straneh eno in isto veljavo, se ne smejo zalepiti, če se pretrgajo z navadnim papirjem, kakor se je to lahko zgodilo pri prejšnjih papirnatih denarjih. Cesarske kase ali blagajnice vzemo le take raztrgane bankovce brez ovira za polno veljavo, če so zalepljeni s tenkim svilnatim papirjem ali kako drugo tako tvarino, skozi katero se lahko vidi, da bankovca nič ne manjka. — Bankovci pa, katerim bi kak del manjkal in se zgubil, oddajo se pri nas le pri deželнем plačilnem uradu (Landeszalamt) v Ljubljani, toda samo za tisto veljavo, ktera se postavno odmeri in od tega urada določi.

**** Ogibaj se pravd!** Pravde so že marsikaterega kmeta pokopale: „Boljša kratka sprava, kakor dolga pravda,“ je stara prislovica. A jaz še celó rečem: „Boljša je, da pravičnik malo škodo trpi, kakor, da krivičnik dolgo pravdo izgubi.“ Pri pravdah imajo navadno le drugi dobiček, samo tisti ne, kateri se v pravde spušča. Koliko potov imaš, kadar se tožiš, koliko ti je treba kolekov (štempeljnóv) plačevati, in koliko ti odvetnik zaračuni! In če si pravdo dobil, vprašam te, ali ti bode tvoj nasprotnik mogel poplačati vse stroške,

ves trud, jezo in prepir? Nikoli ne! Zato ti svetujem: Poravnaj se na lep način s svojim upnikom, z razžaljivcem in razžaljencem. Le ne pravdaj se nikar!

Piše nam se:

Iz Zápłaza na Dolenjskem. — Kakor vsako leto, tako tudi letos, obiskovana je zelo tukajšnja božja pot. Vzlasti zdaj o velikem Jernejevem shodu dne 21. avgusta, prišlo je bilo nebrojno romarjev, seveda največ iz Dolenjskih pokrajin, ter iz bližnje Štirske in Hrvaške. Sme se jih povprek računati kakih 5 do 6 tisoč. Koliko molitve in petja se je o tem času tu storilo, vé, kdor je slišal! — Izvrstni podobar, g. Kušljan iz Rake na Dolenjskem, pa je ravno pred tem shodom dodelal ter postavil tukajšnji romarski nedodelani cerkvi dva nova oltarja v rimskem in deloma v bizantinskem slogu, kar se je romarjem zelo dopalo; saj pa je tudi res vse hvale vredno delo teh oltarjev! Treba je še marsikaj tukajšnji cerkvi; no, časoma se bo že še kaj zanjo storilo.

Domače vesti.

(O prihodu prevzvišenega gospoda knezoškofa ljubljanskega k delitvi sv. birme na Dolenjsko.) Prijetna poročila nam dohajajo iz mnogih krajev o pripravah za sprejem prevzvišenega gosp. knezoškofa. Prav tako, ljubi Dolenjci, saj to bo le vam v čast, če spoštujete moža, kateremu ste po Bogu v dušno skrb izročeni. — Veliko čast pa bodele tudi skazali mil. gosp. škofu z lepim vedenjem v cerkvi pri delitvi sv. birme, pa tudi zunaj cerkve in ob cestah, ker se bodo vozili, povsod jih spoštljivo pozdravljajte — in ne skrivajte se za hišni ogel. Dolenjci ste dobri in krotki ljudje, ne prikrivajte tedaj iz napčne sramožljivosti vaše lepe lastnosti.

(Frančiškanska cerkev v Novem mestu.) Dosedaj nismo imeli prilike, v Novem mestu veliko stvari občudovati, kar umetnijo zadeva, torej smo toliko bolj iznenadeni, ko stopimo tukaj v frančiškansko cerkev. Presbiterij, to je sprednji del cerkve, se popolnoma prenovljuje. Pri vratih vstopivši, takoj vidimo troje jako visokih oken z v krasnih barvah v steklo vžaganimi podobami. Če tudi oder, ki je po celem tem delu cerkve postavljen, nekoliko zakriva, vendar je na prvi pogled to nekaj krasnega. Bližej vstopivši, ugledamo oltar, ki ga stavi občeznani mojster Peter Toman iz Ljubljane. Zopet lepota, in človek ne vé, bi se čudil krasnemu, lepo pisanemu mrameljnu, ali lepemu čistemu delu. — Sedaj je dogotovljenega za silo le toliko, da bo prevzvišenemu gospodu knezoškofu mogoče, ga o

priliki deljenja sv. birme posvetiti. — Kaj se pa godi na odru? Obok in stene se imajo slikati na opresen zid. Vidimo gori slavnoznane akadem. slikarja gospoda Ogrina; no, prepričani smo, da bo zopet le kaj krasnega in umetnega napravil. — Težko pričakujemo časa, da se bo vse našim očem odprlo, in ne bomo zamudili takrat bolj podrobno poročati o tej novi krasoti. Občudovaje izvrstno misel in dobri okus pri tem skozi in skozi umetnem delu ne moremo si kaj, da se že danes zahvalimo preč. oo. frančiškankom za to olepšavo, ki bi bila večjemu mestu v čast, in to tembolj, ker so izročili delo domačim umetnikom.

(† P. Matevž Pibernik,) občepoštovan doslužen katehet in frančiškan v Novem mestu umrl je v sredo 26. avg. ob pol šesti uri zjutraj v 83. letu svoje starosti. — Ranjki bil je 58 let v samostanu in 54 let mašnik, ter skoro ves čas v tukajšnjem samostanu. Pogreb bil je v petek zjutraj. Pokopali so ga mil. gosp. prošt, spremljani od obile množice gg. duhovnov, domačih in iz bližnjih fará. — Vdeležila se je pogreba najodličnejša gospoda in obilo ljudstva. Najbolji dokaz, kako je rajnik spoštovan bil.

(Cesarjev rojstni dan) obhajal se je tudi letos, kakor vsako leto, prav veličastno.

(Odlikovanje.) C. kr. okrajni glavar Novomeški gosp. Josip Ekel dobil je od presvitlega cesarja naslov in značaj c. kr. vladnega svetnika. — Čestitamo!

(Deželni poslanec) izvoljena sta bila pretečeni mesec namesto umrlega gg. Rudeža in pl. Šneida gospoda Jakob Hren in Feliks Stegnar.

(V Toplice na Dolenjskem) došlo je do sedaj letos 1118 ljudi zdravja iskat.

(Slavnost ss. Cirila in Metoda.) Povedali smo že o slavnosti sv. Metoda v prejšnjih listih. Danes dostavimo, da se je iste vdeležilo jako veliko ljudstva. Tudi iz naše domovine jih je pretečeni mesec veliko tje romalo, in bili so v mnogih mestih, kjer so se mudili posebno v Pragi kaj slovesno pozdravljeni in sprejeti. Župan mesta Prage je ljubljanskemu mestu v spominek poklonil sliko, ki predstavlja praško mesto l. 1606.

(V Šmartnem pri Litiji) bodo osnovali požarno stražo.

(Podpora.) Deželni odbor kranjski dovolil je 1500 gld. podpore posestnikom v krškem in kostanjeviškem okraji, kateri so bili pred kratkim po toči poškodovani.

(Na vinorejski šoli) na Slapu je razpisanih do 20. t. m. 6 štipendij. Mladenci dolenjski, idite se učiti umnega sadjerejstva in vinarstva.

(Sejmi.) V Št. Lorencu bil je somenj 10. avgusta, prignali so 1350 glav lepe živine ali bilo je kljub lepemu vremenu malo kupcev. Na

Toplicah bilo je 13. avg. 900 glav živine in blizo 100 kozlov. V Novem mestu 25. avg. pa je bilo 1400 glav živine, pri lepem vremenu živahna kupčija.

(Nove ceste čez Gorjance) je več nego tretjina že planirane in je od tega oddelka 300 metrov že čisto izdelanih, to je položen tlak in šute tako, da bi se lahko že vozilo po njem. Akoravno pa je visok državni zbor za letos od svote 29.000 gld., od katere pa 4500 pade na odškodnino posestnikov, dovolil le 10.000 gld.. izjavil se je podjetnik, da hoče cesto celo že letos v toliko prekopati, da bode v spomladi prihodnjega leta gotova. Koliki prid bode imela ta cesta, zamorejo gospodje, kateri še sedaj ne pripoznavajo potrebo preložitve tega klanca, iz tega posneti, da se je v teku 6 tednov tu četvero voz prevrnilo; dné 1. avgusta dogodili ste se dve nesreči; neka trgovka iz Novega mesta in nek voznik poškodovala sta se na obrazu in rokah težko, da sta hudo krvavela. — Če se pomisli, da je cesta v sedanjem poletnem času suha, posuta, vsakako za vožnjo najugodnejša, kakošna vožnja mora torej v mrzli in ledeni zimi biti; pa kaj? — to vam pa zamorejo domačini, osobito pa gorenjski in metliški vinotržci, katerim se je na tem klanecu v najmanjši nesreči marsikateri kvinč razlil in barigla razsula, povedati — omeniti pa je tudi obilo težkih telesnih poškodb, katere je ta klanec pri največji previdnosti voznikov povzročil.

(Stanje šolstva v Novomeškem okraji l. 1884—85.) V tem letu je bilo v tem okraji 21 enorazrednic, 6 dvorazrednic in 2 čveterorazrednici. Celodnevni pouk je bil na 8, popoldnevni na 21 šolah. Bilo je 25 slovenskih, a 4 so bile nemške šole; 27 šol je bilo za oba spola, 1 je deška, 1 dekliška šola. Na novo se je otvoril 1 razred (na dvorazrednici na Mirni). Šolska poslopja so v obče dobra; tudi zdravstvene razmere zadostujejo. Šolsko pohoštvo pa le po nekem zadostuje. Zasebne ljudske šole ni bilo nobene, bile so pa tri šole za silo. V šolo je hodilo 2268 dečkov in 2119 deklic, skupaj 4387 otrok. Za šolo godnih otrok se je štelo 5882 (3042 dečko, 2840 deklic). V primeri se šolo godnimi otroci kaže se, da se je hoja v šolo od lanskega leta nekoliko izboljšala. V srednje ali druge šole je hodilo 39 otrok, 4 so se doma poučevali. Tesno ali duševno za šolo nezrelih otrok je bilo 96. Takih otrok, kateri radi velike oddaljenosti, radi pomankanja šol in razredov, radi revščine niso mogli v šolo hoditi, je bilo 1142. Od šole oproščenih (v smislu § 17. postave od 29. aprila 1873 l.) je bilo 562 otrok, za ponavljavno šolo je bilo 1151 godnih, hodilo jih je pa v šolo

919. Učiteljev je bilo 36, učiteljic 5. Poučevalo se je v obče dobro in vedenje učiteljev je bilo lepo, skoro bi rekel — prav dobro.

Kmetijski napredovalni šoli ste bili samo 2. Delavnost krajnih šolskih svetov je bila le srednja. Od nadzorovanih 38 razredov jih je bilo 20 prav dobrih, 12 dobrih, 5 srednjih in 1 nezadosten. Šolskih otrok je šolo zanemarjalo 383, t. j. 18%. Šole za silo (3) so štejele 82 otrok. — 27 učiteljev ima spričevalo učiteljske sposobnosti, 7 spričevalo zrelosti, 2 sta bila brez spričevala. Učiteljice (5) imajo vse uže drugo spričevalo. Na 3 slovenskih šolah se je nemščina obligatno poučevala, na 1 pa prostovoljno. Na 19 šolah se je nekoliko v telovadbi, na 17 pa v ročnih delih poučevalo. Šolarskih knjižnic je bilo 24 z 2246 zvezki. Okrajna učiteljska knjižnica je štela 357 knjig v 455 zvezkih. Občine so imele 25 lastnih poslopij 1 pa najeta poslopja; od teh je bilo 9 prav dobrih, 12 dobrih, 6 dovoljnih in 2 nepopolni poslopji. 14 šol je preskrbljeno s predpisanimi učili, 15 pa ne z vsemi. Šolskih vrtov je bilo 25. Na šolskih drevesnicah raste 11.999 drevesec. Pocepljenih je 2416 drevesec. Letos je bilo 1212 drevesec cepljenih.

(Stari zvonovi.) Gorska podružnica, župe sv. Križa pri Turnu na Dolenjskem, dala je bila letos zvonarji g. Zamazi v Ljubljani preliti svoje tri jako stare zvonove, namreč: liti so bili prvi 1430, drugi 1431 in tretji 1432 leta. Pač velika starost teh zvonov! Kajti že pred polpetimi stoletji so našim pradedom slavo božjo oznanjali.

(Toča pobila.) Iz Mokronoga se piše: Pobila je toča v vaseh Gorenje, Srednje in Spodnje Lakovnice, dalje v Pavli Vasi, v Tršini, na Krzinjskem Vrh, v Zalogu in na Vinem Vrh. Škoda je velika; zelo trpela je ajda in sadje, posebno pa je obžalovati škoda po vinogradih. — Dalje poroča se iz Rake, da je isti dan toča napravila veliko škodo na polji in v vinogradih po vaseh Celine, Jelenk, Gradiše, Koritenca, Podulce, Vrh, Senice in Cirje. — Ravno tisti dan uničila je toča veliki del pridelka vases Debenc, Bačje, Ostrožnik, Gorenja Vas, Ribjek, Sv. Križ, Pugled in Brezovica. Pred ta dan pa je toča razsajala po občini Št. Jarnej in je veliko škode napravila vases Breska Vas, Gorenja Gomila, Čadeš in Draškovec. Tudi med Trebnjem in Mirnopečjo je toča bila. Pa tudi drugod.

(Strela udarila.) Iz Toplic na Dolenjskem se piše: Dne 5. avgusta udarila je strela v hlev posestnika Andreja Pečaverja ter ubila 3 vole, vredne 230 gōldinarjev. Iz tega hleva odskočila je v sosedni hlev Josipa Zbašnika ter ondi usmrtila jednega koštruna.

(Mrtvega našli.) Z Rake v krškem okraji se poroča: Dne 16. avgusta našel je nek hlapec fanta Lojzeta Jakliča iz Jarčeka mrtvega na neki njivi. Ker je imel ta več udarcev na glavi, sumi se po pravici, da se je dogodil zločin in to tim bolj, ker je bil prej ta dan v neki gostilni v Slemenu pretep, katerega se je tudi ubiti udeleževal.

(Čudni bolnik) je v Malih Dolah pri Velikem Gabru; star 68 let, in je živel 52 dni ob samej čisti mrzli vodi, ter je popolnoma ozdravel. Nam se sicer to neverjetno zdi, ker pa naročnik „Dol. Novic“ J. M. iz M. to za gotovo trdi, povemo, kakor on poroča.

Razne vesti.

* (Množitev človeštva.) V našem stoletju se prebivalstvo v Evropi in Ameriki neizmerno naglo množi. Leta 1788 štelo se je v Evropi 145 milijonov prebivalcev, zdaj pa biva na istem prostoru 350 milijonov ljudi, in še veliko več bi jih bilo, ko se ne bi vedno selili odtod v druge dele sveta, zlasti v Ameriko, kamor jih le iz Nemčije odhaja do pol milijona na leto. Če se bo človeštvo v prihodnjem stoletju v isti razmeri, kakor v sedanjem času množilo, potem se bo čez 100 let tisoč milijonov ljudi v Evropi tlačilo, Severna Amerika pa jih bode štela 800 milijonov. Angleški učenjak Griffen, ki je nedavno v Londonski statistični družbi govoril o tej množitvi prebivalstva, računal je, da se je v poslednjih stoletjih pomnožilo prebivalstvo na Angleškem od 12 milijonov na 36 milijonov, tedaj za 200%, na Ruskem od 27 na 98 milijonov ali za 260%, na Nemškem od 15 na 45 milijonov ali za 200%, na Francoskem od 25 na 37 milijonov ali za 50%, na Avstrijskem od 20 na 38 milijonov ali za 90%. Če bi prebivalstvo raslo po istih odstotkih, bilo bi 1985. leta v Evropi in Ameriki 1000 milijonov Angležev, ker se je prebivalstvo v severni Ameriki v tem času od 4 $\frac{1}{2}$ na 62 $\frac{1}{2}$ milijonov namnožilo. — Kako bode treba ljudem pridnim in varčnim biti, ko jih bode toliko na svetu.

„Slov. Nar.“

Letina v Avstriji.

Iz poročila poljedelskega ministerstva o letini sredi avgusta t. l. posnemljemo naslednje: Rž obnesla se je sploh srednje; slama bila je slaba, zrnje boljše. V nekaterih krajih Galicije jej je mnogo škodovalo neugodno vreme ob žetvi.

Pšenice pridelalo se bode le srednje.

Ječmena se je z nekaterimi malimi izjemami pridelalo le srednje. Zrnje se sicer hvali, vender je po nekaterih krajih mu mnogo škodovalo neugodno vreme (v Galiciji), ko je delal zrnje in dozoreval.

Ovsa pridelalo se je tudi le srednje; slama bila je posebno slaba.

Sočivje obeta, izimši fižol v Koroški in grah v vzhodni Galiciji, tudi le srednji pridelek.

Bolj vesela pa so poročila o koruzi (turšici), katera obeta dober in obilen pridelek.

Ajda kaže — v kolikor so došla poročila — v Galiciji dobro. Druga setev na planinskih in kraških tleh se je zaradi suše zakasnila.

Pozni krompir in repa potrebujeta skoro po vseh krajih izdatnega dežja, da se bosta mogla razvijati. Če pride kmalu dež, pričakovati je pri obeh, osobito pri repi, obilo pridelka. O guilobi krompirja niso še od nikoder došle pritožbe.

Zgodnjega krompirja pridelalo se je na Solnograškem in Koroškem le srednje.

Hmelj obeta v nekaterih českih krajih srednje, v Galiciji in na Gorenjem Avstrijskem dobro srednje letino.

Gledè vinske letine dohajejo od vseh strani ugodna poročila.

Od pečkatega sadja pričakuje se boljše letina, nego mnogo let sim; češpelj pa bode po nekaterih krajih mnogo, po drugih skoro nič.

Opravi meseca kimovca.

Kar je še otave ostalo, naj se pokosi, dokler so še bolj gorki dnevi. Pesino in zelno perje se obira in svinjam in živini pokuha. Tudi koruzna slama naj se požanje in živini poklada. Ozimna žita sej, da pred snegom še dobro obrastejo. Proso se požanje, omane in posuši. Ta mesec se večinoma vse s polja spravi, kar je dozorelega. — Kedar začne že slana padati, ne sme živina zgodaj na pašo. Sadje lepo obiraj, kar je boljšega, shrani za zimo, kar je slaberega pa posuši ali porabi za mošt. Tudi od sadja pečke nabiraj in jih posadi na primeren kraj, da si novih drevesec izrediš. Krompir lepo shrani in preberi, da ne bo gnjil. Glej, da slaba zemljišča z blatom in dobro prstjo zboljšaš. Kar so buče nabrali mogle, so nabrale, in zdaj se jim mēd izreže, kar ga same ne bodo potrebovale. Bezgove zrele jagode, peteršilj, žalbel in druge koristne rastline se naberó in za potrebo shranijo. — Za mošt in vino pripravljaj posodo, sode, kadi, preše itd. Na vrtu se poseje zimska salata in zelje. Posadi se tudi zimska čebula in česenj.

Smešnice.

Kako priprosto kmečko ljudstvo razame nemški „hoch!“

V neki večji vasi na Kranjskem je imovit stannar in krčmar svojim raznim gostom napravil večerno veselico z dvema godbama: ena kratkočasila je žejne pivec v spodnjem prostoru nove hiše; tu je igrala „mesengasta“ muzika; na vrtiču igrali so pa „koštrunova čeva“ (štrajh). Tu na vrtiču bilo je vse židane volje, spuščali so se v zrak tudi raketi; govorilo se je slovensko in nemško. Pri napitnicah nemških slišal se je „gromoviti“ hoch! hoch! Kmečke ženske, ki so zunaj stale in ta nerazumljivi „hoch“ slišale, govorile so potem med seboj: Kaka nesreča se je neki zgodila danes tu na vrtu, ker vpijejo: „uoh, uoh!“ Kaj pa je to uoh! uoh! — Pri nas je navada, da tako zdihujemo, kedar nas kaka nesreča zadene ali če se kdo močno vstraši.

Neki mož pride v krčmo in poprosi eno klobaso. Se mu tudi postreže. Mož vpraša natakario: Koliko stane klobasa? Ona odgovori: „Dvajset krajcarjev“. Mož molči; kar ga vpraša natakario: Oče, hočete še soli in popra zraven? — E, hudiman; nočem, saj je zadosti slana.

Pri neki hiši so čevljarja (šoštarka) imeli. Mati so skuhali polno skledo štrukljev in na koščke zrezane v skledi na mizo prinesli. Prej so pa otrokom naročili, da naj počasi jedó in jemljejo le po en košček na enkrat. Šuštar pa je bil dva nabodel; otrok to viditi nevoljen postane in se kremži. Ko mati čez prag v hišo stopijo, Andrejček na ves glas zavpije: **Mati! — šuštar je pa dva vzel!**

Sejmi na Dolenjskem.

Dné 1. septembra v Radečah, Višnji gori, 7. sept. v Zagradcu; 9. sept. v Lašičah in Bušči vasi; pondeljek po malem Šmarnu v Št. Vidu pri Zatičini; 14. septemb. v Žnžemberku in v Brusnicah.

Loterijske srečke.

Trst	14. avgusta	51	31	14	25	16
„	29. avgusta	34	41	65	17	28
Gradec	22. avgusta	82	51	18	62	80

Za prihodnje šolsko leto priporoča
 šolske knjige
 in vse za šolo potrebne stvari
J. KRAJEC v Novem mestu.

Hiša na prodaj.

Proda se iz proste roke hiša štev. 157 v **Novem mestu** z najlepšim razgledom po okolici, z velikimi lepimi sadnimi vrtovi tik hiše, posebno pripravna za kacega umirovljenega duhovna ali uradnika. — Več o tem pove lastnica ravno tam, ali pa tudi upravništvo „Dol. Nov.“ [62—2]

V štacuno bi rad stopil meščanski učenec, ki je tretji razred (enako 3. realki) s prav dobrim vspehom dovršil. — Več o njem pove ravnateljstvo meščanske šole v Krškem. [63]

Šivalni stroji.

Najbolši slové **Singer-**
in **Cirkular** šivalni
stroji 25 letnim
poročtvom (garancijo) prodaja od
40 gl. naprej

J. OGOREUTZ

v Rudolfovem.

Da so moji šivalni stroji
posebno dobri, znajo tisti
častiti kupec pričati,
kateri jih že 10
do 18 let
rabijo.

Šivalni stroji.

Odgovorni urednik, izdajatelj in založnik J. Krajec.

Pri grajščini Thurn Gallenstein na Dolenjskem

se naslednje stvari proti prav ugodnimi pogoji na najmanj tri leta v najem dajo:

1. **Mlin in žaga** v najboljšem stanu pri vedno obilni vodi, ako bi kdo želel, se tudi zraven dadó njive in travniki.
2. **Lepo arondirano posestvo** s hišnim in velikim gospodarskim poslopjem 13 oralov, 1077 □ sežnjev njiv, 13 oralov 1248 □ sežnjev travnikov, en oral 1178 □ sežnjev pašnikov in 10 oralov 1121 □ sežnjev hoste za pridobitev stelje. Ta kmetija se tudi prodaja.
3. **Več njiv in travnikov**, posamno ali v večih skupinah, k katerimi se tudi lahko primerna stanovanja dadó.

Več o tem se izve pismeno ali ustmeno pri oskrbništvu grajščine **Thurn Gallenstein**, pošta Sv. Križ na Dolenjskem. [58—2]

Mlin

stoječi sredi trga Žužemperka, na močni stanovitni Krški vodi, iz 7 tečaji, 8 stopami in vso opravo in popolnoma dobrem stanu, se odda na merico in z prav ugodnem pogojem izurjenemu oženjenemu mlinarju takoj ali pa ob novem letu, bolj natanko se izve pri podpisaneu lastniku. [54—3]

Franc Pehani,

lastnik mlina in dveh vodnih žag v Žužemperku, (Dolenjsko).

Kdor se hoče dobro nasmejati,
 naroči naj se na
Jurjev Koledar,

katerega izda

uredništvo „**JURIJA S PUŠO**“ v Trstu
 oktobra meseca t. l. za leto **1886.**

Jurjev koledar imel bo obilo zanimivega smešnega berila, pripovedek in pravljic, smešne prigodbe v prozi in poeziji, vse z lepimi podobami okinčano. Jurij je tudi prerok in bo prerokoval, kar še do sedaj nobeden ni, ker ima železno dušo, se ni bati, da bi poginil, ampak bode bril burke da bo smeh. — Cena mu je samo 55 kr. — Denar in pisma naj se pošiljajo: upravništvu „Jurija s pušo v Trstu.“ [56—3]

Prodaja vin.

Pri Otoški grajščini je [52—3]

800 veder

dobrega čistega vina od leta 1879., 1881. in 1884., po 6 do 16 gld. veder, naprodaj, katero se tudi na drobno po vedrih prodaja.

Novomesto. — Natisnil J. Krajec.